

Віртуальна виставка «Мандрівка у глиб століть» (археологія краю)

Археологія – наука, що вивчає історичний розвиток суспільства на основі матеріальних залишків життя та діяльності людей – речових археологічних пам'яток. Археологія тісно пов'язана з етнографією, антропологією, лінгвістикою, історичною географією.

Початок археологічних досліджень в Україні припадає на 30-і рр. XVII ст., коли за велінням Київського митрополита Петра Могили розчищували руїни Десятинної церкви. Від другої половини XVIII ст. археологічні пам'ятки стають предметом професійного інтересу провідних російських і українських дослідників. У віртуальній виставці «Мандрівка у глиб століть» (археологія краю ми ознайомимося разом з трьома унікальними археологічними перлинами нашого краю: Більським городищем, Гінцівською стоянкою та Малоперещепинським скарбом. Тож мандруймо!

Перша наша зупинка має назву «Більське городище»

Більське городище – городище скіфського часу (кінець VIII-початок III століть до нашої ери), розташоване на височині в межиріччі річки Ворскли та правої притоки Псла, річки Суха Грунь в районі села Більськ Полтавського району Полтавської області та села Куземин Охтирського району Сумської області.

Городище складається з трьох укріплених поселень (Велике, Західне Більське і Східне Більське укріплення),

Загальна площа городища 4400 га. Довжина валів – 33 833 метрів. Низкою дослідників ототожнюється з літописним містом Гелоном, який згадує у своїх творах історик Геродот. Є центром Ворсклинської групи пам'яток скіфського часу.

Більське городище – найбільше городище Європи. Стародавня земляна фортеця біля сучасного села Більська на Полтавщині набула остаточного вигляду не відразу. У результаті двох раніше збудованих городищ в одне ціле постав новий унікальний оборонний комплекс, рівних якому за величиною і фортифікаційними якостями в ті часи не було на теренах Східної Європи.

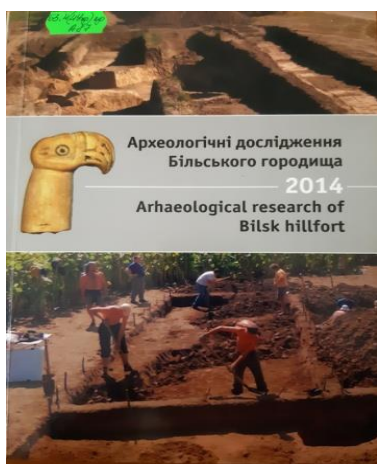
Цей стародавній мегаполіс займав територію, яка дорівнює приблизно 4780 гектарів або 47, 8 квадратного кілометра, її окружність – понад 33 кілометри. Відстань між найбільш крайніми північною і південною точками по прямій сягає 11, 600 кілометра, між східною і західною – 5, 900 кілометра.

Оповідання Геродота про загадкове місто Гелон. В цьому оповіданні Геродот особливу увагу приділив опису міських фортечних стін і будівель: «...Дерев'яне місто ... Кожна частина його муру має завдовжки 30 стадій, а мур високий і дерев'яний. І житла в них дерев'яні, а також і святилища».

Зовнішній вигляд міста та його архітектура цілком логічно вписується в контекст розповіді Геродота про країну будінів, яка знаходилася в лісостеповій зоні Скіфії. Дерево тут було основним будівельним матеріалом. Воно широко використовувалося для будівництва фортечних стін, жител, господарських та культових будівель.

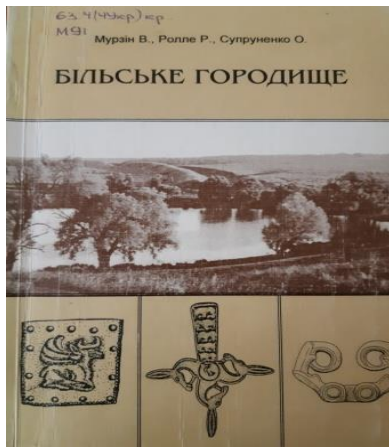
Некрополі Більського городища. Грандіозне укріплення оточують не менш величні курганні некрополі – кладовища населення цього значного міського центру. Вони належать VII-III ст. до н.е. і зберігають під земляними насипами залишки поховань жителів городища і округи. Курганні некрополі Більського городища розташовані на захід, південний захід і південь від Великого укріплення. Це могильники в урочищах Скоробір, Осняги, Марченки, Саранчеве поле та Перещепине. На початку XX ст. тут нараховувалося понад 1000 курганів різної висоти – від 0,5 до 3-4 м. На сьогодні, за неповними даними картографування, ця кількість не перевищує 600 збережених курганів.

Література:

Археологічні дослідження Більського городища – 2014 = Archaeological research of Bilsk Hillfort - 2014 : збірник наукових праць / [відп. редактор О. Супруненко] ; Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури управління культури Полтавської обласної державної адміністрації, Комунальна установа "Історико-культурний заповідник "Більськ" Полтавської обласної ради. – Київ–Котельва : [ЦП НАН України і УТОПІК], 2015. – 184 с.

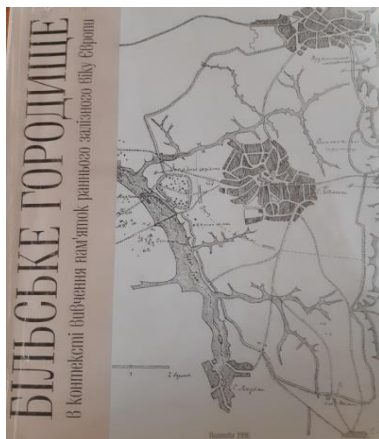
В збірнику вміщено наукові публікації за результатами археологічних досліджень, здійснених на Більському городищі та в його окрузі в 2014 році. Крім інформації про розкопки Західної та Східної фортець, де традиційно працювала експедиція ХНУ імені В. Н. Каразіна, подаються матеріали з вивчення Куземинського укріплення.

Мурзін В. Більське городище / В. Мурзін, Р. Ролле, О. Супруненко. – Київ-Гамбург-Полтава : Археологія, 1999. – 102 с. – («Пам'ятки археології Полтавщини» ; вип.3).

Видання висвітлює деякі результати археологічних досліджень Більського городища 1992-1998 рр. спільною українсько-німецькою експедицією Інституту археології НАН України, Німецького науково-дослідного товариства і Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської

облдержадміністрації, що проводяться в руслі зусиль по підготовці до створення на території комплексу одного з найбільших в Україні археолого-ландшафтного заповідника згідно програми розвитку культури в Полтавській області до 2000 року.

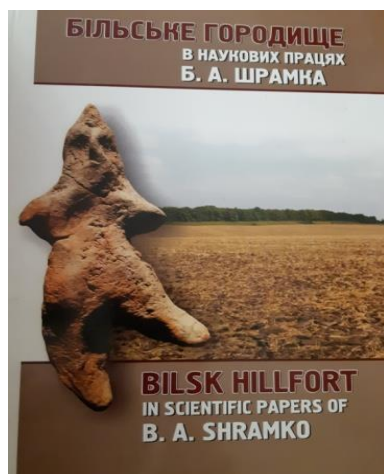

Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи : збірник наукових праць / від. ред. О. Супруненко. – Полтава : ЦОДПА, 1996. – 408 с.

Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної наукової конференції «Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи» (м.Полтава-с.Більськ, 22-24 травня 1996 р.).

У виданні на основі значних археологічних матеріалів, здобутих у результаті багаторічних досліджень, узагальнюється роль та місце грандіозного комплексу пам'яток скіфської доби у Середньому Поворсклі на Полтавщині – Більського городища VII-III ст. до н.е. – найбільшого укріпленого поселення епохи раннього залізного віку Європи.

Вміщені дослідження про пам'ятки території та округи Великого укріплення Більського городища скіфської доби, а також епохи бронзового віку, ранньослов'янського та давньоруського часу, унікальні природні об'єкти.

Більське городище в наукових працях Б. А. Шрамка : [збірник наукових праць, присвячений 95-річчю від дня народження вченого] / [укладач С. Задніков, І. Шрамко] ; М-во освіти і науки України, Харківський Національний ун-тет ім. В. Н. Каразіна, Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації, Комунальна установа "Історико-культурний заповідник "Більськ"

Полтавської обласної ради. – Котельва–Харків : [ПКЗ "Більськ"], 2016. – 606 с.

Збірник наукових праць Б. А. Шрамка (1921–2012), присвячений 95-річчю від дня народження знаного археолога. Видання містить опубліковані в різні роки статті та тези доповідей і повідомлень, у яких представлені результати багаторічних досліджень харківського вченого на Більському городищі (VII-III ст. до н.е.).

Роботи Б. А. Шрамка розміщено у збірнику в хронологічній послідовності, що дає можливість простежити розвиток концептуального погляду дослідника на місце та роль Більського городища в системі загальних етнокультурних процесів, що відбувалися в Східній Європі в епоху раннього залізного віку.

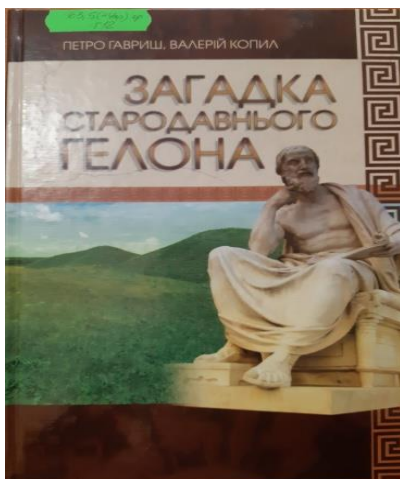

Гавриш П. Більське городище (місто Гелон) : реалії і міфи) : історико-археологічне дослідження / П. Гавриш. - Полтава : АСМІ, 2016. – 239 с.

Досліджено Більське городище – відому археологічну пам'ятку VII-III ст. до н.е. Проаналізовано археологічні джерела, що дають вагомі підстави для ототожнення Більського городища з містом-полісом Гелоном, про яке у V ст. до н.е. розповів Геродот Галікарнасець.

За результатами польових досліджень детально описано топографічні умови, планування і розміри оборонних споруд, культурні нашарування та інші об'єкти. Вперше докладно розглянуто ближню округу городища-гіганта.

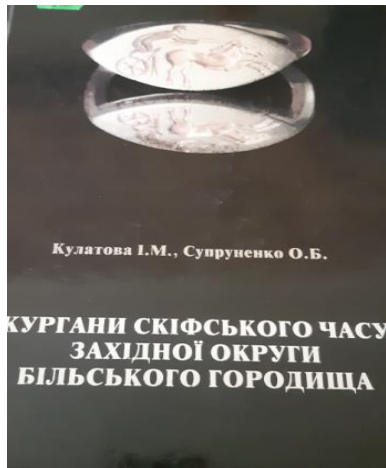
Приділено увагу історії вивчення пам'ятки. Розвінчано міфи про Більське городище, показано його унікальність і культурно-історичне значення.

Гавриш П. Загадка стародавнього Гелона / П. Гавриш, В. Копил. – Полтава : Дивосвіт, 2010. – 212 с.

У V ст. до н. е. «батько історії» грек Геродот Галікарнасець у своєму творі «Історія в дев'яти книгах» помістив невелике оповідання про загадкове місто Гелон, яке знаходилося десь у надчорномор'ї на землі великого племені будинів. Через кілька сотень років після Геродота про Гелон стисло повідомив римлянин Помпоній Мела, а ще через півтисячі років – грек Стефан Візантійський. Сучасні історики й археологи аналізують давні

писемні джерела та археологічні матеріали й намагаються знайти зникле прадавнє місто. Найбільш аргументованою є версія ототожнення міста Гелон із Більським городищем на Полтавщині. У книзі наводяться переконливі археологічні докази на користь саме цієї версії.

Кулатова І. Кургани скіфського часу західної округи Більського городища / І. Кулатова, ; Центр пам'яткознавства НАН України і Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури, Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації. – Київ : [б. в.], 2010. – 200 с.

Монографічне дослідження полтавських археологів присвячене введенню до наукового обігу і джерелознавчому аналізу значної групи поховальних пам'яток скіфського часу в західній окрузі Більського городища – грандіозного археологічного комплексу лісостепових лівобережних племен раннього залізного віку у Поворсклі на Полтавщині. Публікуються матеріали курганних некрополів в урочищах Перещепине I, Перемірки і Марченки, результати досліджень окремих ґрунтових поховань, вивчених у 1995-2006 рр. експедицією Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації.

Супруненко О. Селітроварницький стан на Більському городищі / О. Супруненко, В. Шерстюк, Ю. Пуголовок ; Центр пам'яткознавства НАН України і Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури, Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації. – Київ : [б. в.], 2010. – 96 с.

У виданні аналізуються матеріали козацької доби з розкопок решток селітроварницьких комплексів, виявлених у межах Великого укріплення Більського городища на Полтавщині, датовані серединою – третьою чвертю XVII ст. Опис залишків об'єктів доповнений варіантами реконструкцій деяких із них, характеристикою знахідок та даними історичних джерел про час поширення селітроварницького промислу на території Середнього Поворскля та в окрузі Більського городища.

Наступна наша зупинка – «Гінцівська стоянка»

Гінцівська стоянка. Лубенщина – це частина території Лівобережної України. Її заселення людьми почалося наприкінці стародавнього кам'яного віку (пізньопалеолітичної епохи). Це співпадає з кінцевим етапом льодовикового періоду. Наші пращури полювали на тварин – мамонтів, оленів та ін. На зиму вони споруджували житла в захищених від вітрів місцях річкових долин та ярів. Так виникали поселення (стоянки).

Залишки одного з них віком 12–13 тисяч років уперше виявлено місцевим мешканцем Г. С. Кир'яковим у с. Гінці Лубенського повіту 1871 р. Ще через два роки Гінцівську стоянку дослідив учитель Лубенської гімназії, один із перших українських археологів Ф. І. Камінський. Так було покладено початок вивченню пам'яток стародавнього кам'яного віку на всій території Європейської частини тодішньої Російської держави. У наступні роки дослідження тут проводила ціла плеяда видатних учених – академіки В. І. Вернадський, О. П. Павлов, М. В. Павлова, І. Г. Підоплічко, професори К. М. Феофілактів, В. О. Городцов, Г. Ф. Мірчинк, О. Я. Брюсов, І. Ф. Левицький та ін. На розкопках проведених 1977 р. москвичем В. Я. Сергіним виявлено сліди нових житлово-господарських комплексів знову засвідчили перебування тут людей у період палеоліту, який почався понад 2 млн. років тому й тривав приблизно до 10 тисячоліття до н.е.

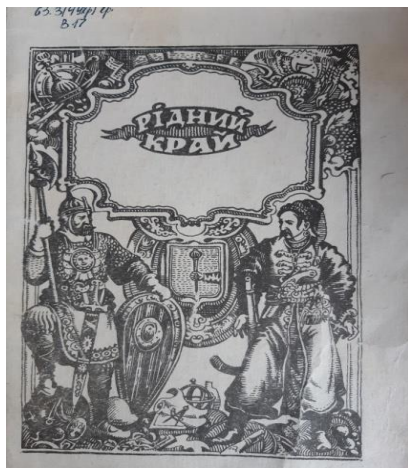
Дослідження залишків Гінцівської стоянки переконливо спростували твердження деяких західно-європейських археологів, ніби середня частина Східної Європи в стародавньому кам'яному віці не була заселена. Відтоді наш край перебуває постійно залюдненим.

Кир'яков Григорій Степанович (1805-1883) походив зі старовинного дворянського роду, що дав країні землевласників, бойових офіцерів, художників, педагогів і спортсменів. Він народився 1805 року у с. Гінці Лубенського повіту. Отримав домашню освіту, пізніше навчався у Рішельєвському ліцеї в Одесі, деякий час служив в армії.

Саме Г. С. Кир'яков мав вирішальний вплив на молоду дружину свого дядька М. Г. Скаржинського – Катерину – в утвердженні думки про заснування власного музейного закладу, придбанні музейних речей.

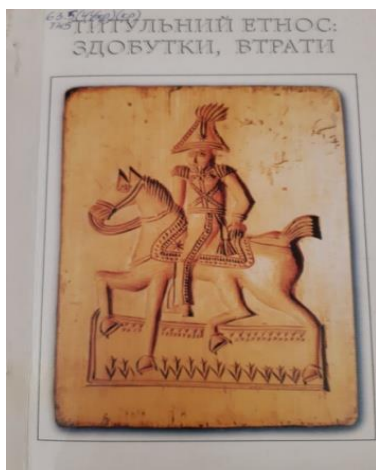
З родинних переказів Г. С. Кир'якову було відомо, що на території гінцівського маєтку не раз знаходили великі викопні кістки стародавніх тварин. Тому не здається випадковим виявлення Г. С. Кир'яковим при копанні ями на території гінцівського маєтку 1871 р. решток пізньопалеолітичної стоянки, першої з відкритих на Україні та Східній Європі.

Література:

Ванцак Б. Наш край у давнину / Б. Ванцак // Рідний край : навч. посіб. з історії Лубенщини для учнів шкіл, училищ і технікумів / Б. Ванцак, В. Козюра. – Лубни : [б. в.], 1993. – Розд. 1. – С. 5-7.

В I розділі посібника подано інформацію про епоху палеоліту та неоліту на території Лубенського краю та про відкриття Гінцівської стоянки. Відомий археолог, доктор історичних наук І. Г. Шовкопляс писав у 1979 р.: «Ці пам'ятки переконливо свідчать про безперервність заселення Дніпровського лісостепоного Лівобережжя, східнослов'янським населенням з кінця I тисячоліття до н. е. й наших днів, оскільки східнослов'янська належність пізнішого населення цієї території вже ні в кого не викликає сумніву».

Гавриленко І. В. Щербаківський і житла Гінцівської стоянки: відкриття, яке не могло відбутися / І. Гавриленко // Титульний етнос: здобутки, втрати : зб. статей (за матеріалами наук.-практ. конф. 21 – 22 верес. 2000 р.). – Полтава-Опішне : Дивосвіт, 2002. – С. 29-39.

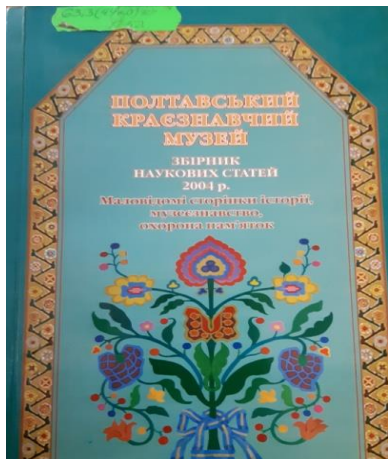
Однією з яскравих сторінок польової діяльності відомого археолога В. Щербаківського стали розкопки Гінцівської стоянки, під час яких були виявлені рештки палеолітичного житла. Насамперед варто зауважити, що розкопки В. М. Щербаківського, тоді завідуючого археологічним відділом Природничо-історичного музею Полтавського губернського земства, стали першими масштабними і комплексними дослідженнями Гінців, здійсненими на належному науковому рівні.

Григор'єв В. 13. Кир'якови (Киріякови) / В. Григор'єв // На вітрах історії / В. Григор'єв. – Полтава : АСМІ, 2012. – С. 133-137.

Подается інформація про козацько-старшинський, згодом дворянський рід, засновником якого був грек Кир'як (друга пол. 17 ст.), який оселився в Опішні, до цього роду належав Григорій Кир'яков – колекціонер, археолог, громадський діяч, поручик, надвірний радник, саме він відкрив Гінцівську стоянку. У

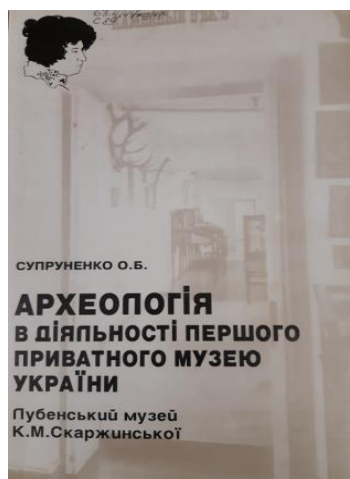
1858–1872 рр. – предводитель лубенського дворянства, мировий суддя, від 1876 р. Григорій Кир'яков був дійсним членом Російського географічного товариства.

Мельникова, І. Пам'ятки археології Полтавщини як туристичний об'єкт / І. Мельникова // Полтавський краєзнавчий музей: збірник наукових статей 2004 р. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава : Дивосвіт, 2005. – С. 535-550.

В науковому дослідженні представлені пам'ятки археології Полтавщини як туристичний об'єкт, серед них і Гінцівська палеолітична стоянка, унікальна археологічна пам'ятка, одне з найдавніших поселень Полтавського краю.

Розташована на правому березі р. Удай, між селами Гінці та Духове Лубенського району.

Супруненко О. Археологічні дослідження Г. С. Кир'якова / О. Супруненко // Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської) : монографія / О. Супруненко. – Київ-Полтава : Археологія, 2000. – С. 102-104.

В розділі монографії міститься інформація про археологічні дослідження Григорія Кир'якова, а також і головне його відкриття – Гінцівську стоянку. Знайдені кістки викопних тварин Кир'яков попередньо визначив як залишки мамонта, розпорядився зібрати їх і зберігав у власній колекції

майже два роки. 1873 р. він передав частину кісток до кабінету палеонтології Лубенської гімназії, розуміючи значну наукову вагу знахідки.

Цибрік В. Унікальний комплекс з Гінцівської пізньопалеолітичної стоянки / В. Цибрік // Край. – 2010. – (жовт.) № 78. – С. 4.

Серед матеріалів, отриманих Гінцівською пізньопалеолітичною експедицією під час досліджень 1998 р. у с. Гінці Лубенського району на Гінцівській стоянці, вирізняється дивовижний за складом, композицією та поєднанням артефактів комплекс, що мав функціональне призначення. Можна припустити, що вже близько 15-ти тисяч

років тому попередники сучасної людини користувалися коптільнями і сауною, прообраз яких і був виявлений за розкопок пізньопалеолітичної стоянки у с. Гінці Лубенського району на Полтавщині в 1998 р.

Третя і остання наша зупинка – «Малоперещепинський скарб»

29 травня 1912 р. на північно-західній околиці села Мала Перещепина, на той час Костянтингородського пов. Полтавської губ. (сучасне село Новосанжарського р-ну Полтавської обл.), 12-річний хлопчина Федір Деркач, син козака, на піщаному пагорбі помітив невеликий провал у піску. Федір шурхнув туди палицею і почув, що вона дзенькнула об метал. Хлопець розгріб руками пісок і побачив дивної краси жовтаву посудину з металу, що нагадувала за формою великий глек з двома ручками. На допомогу він покликав до себе старшого на два роки товариша – Карпа Маджара, і вже вдвох вони почали відкопувати пісок навколо. Далі діти сховали виявлену річ в озерці і покликали матір Деркача, з якою продовжили пошуки. Майже одразу на глибині близько 20 см від поверхні вони виявили розташовані «вряд один за іншим» золоті келихи.

Побачивши посуд, зовні схожий на церковні потири, жінка злякалася, здійнявши крик: «Нехай Бог милує, це хтось церкву ограбив, а на нас буде напасть!», вона й послала за волосними стражниками, слідом за якими з'явилося й чимало охочих до всіляких пригод. Так розпочалося руйнівне розкопування унікальної знахідки. Видатний український археолог, а на той час хранитель Ермітажу, Микола Омелянович Макаренко з боєм описував поведінку не кращих представників місцевого люду.

Величезний набір речей доби середньовіччя (понад 1000 предметів), що сприймається сучасниками сенсаційного відкриття як багатющий скарб, швидше за все, не мав ніякого відношення до схованих у землі і не забраних власником за якихось трагічних обставин «капіталів». Наявність решток дубових дощок і великої кількості тонких золотих платівок-прикрас з отворами для цвяшків свідчить про інше призначення коштовностей. Це були предмети поховального чи поминального інвентарю або залишки поховання надзвичайно впливової, знатної особи, що зустріла свої останні дні на землі Полтавщини.

Склад скарбу виявився неоднорідним за місцем виробництва чи походження речей – він містив такі групи предметів: візантійські, іранські (персидські), аварські, кочівницькі або «варварські». Виходячи з цього, фахівці вважають, що скарби імовірно накопичувалися протягом тривалого періоду: одні предмети були подарунками від іноземних правителів, інші – військовими трофеями, треті покупками.

До скарбу входять 69 візантійських золотих монет – солідів різних імператорів VII століття. Із них 26 монет утворювали масивне намисто, 33 – слугували для нашивання на одяг. Решта предметів цієї групи – сім браслетів,

прикраси (пряжки, накладки, наконечники) кількох поясних наборів, уламок шийної гривни, золота сережка, сім золотих перснів зі вставками з дорогоцінних каменів: аметистів, сапфірів, гранатів, гірського кришталю й смарагдів тощо. До символів влади належав золотий скіпетр.

Особливу роль серед названих прикрас відіграли золоті персні. В останні десятиліття вченим удалось на їхніх щитках прочитати вигравіювані монограми власників – засновника болгарської династії Дуло – Органи (ще Бу-юргана) і його наступника, племінника (по матері) хана Кубрата (ще Куврата). На двох перснях-печатках грецькою мовою написано «Кубрат» та «Кубрат патрицій», або «Куврат патрицій». Цікаво, що серед пояснених підвісок виявився і особистий (родовий) знак Кубрата – тамга (тризубець, «тризубу»), який пізніше став родовою емблемою великих князів Київських, а нині, з невеликими видозмінами, прийнятий як Державний Герб України.

Серйозну підтримку болгарська версія отримала порівняно недавно, після публікації в 1993-ому і 1994 роках російського перекладу болгарського літопису XIII століття Газі-Барадж, що входить до зводу літописів, складеного в 1680 році.

Література:

Жук В. Про що нагадав Перещепинський скарб. Кубрат – володар Великої Булгарії / В. Жук // Із сивої давнини : нариси з історії України та Полтавщини (VII ст. до н.е. – XVI ст. н.е.) – 3-вид., уточнене і доповнене. / В. Жук. – Полтава : АСМІ, 2005. – С.121-156.

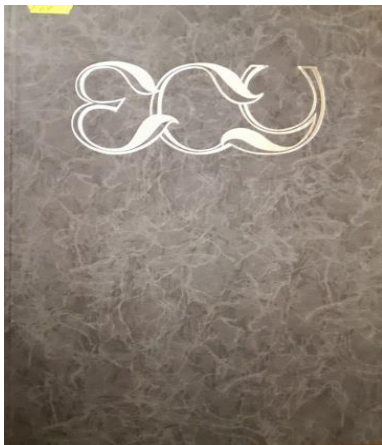
В матеріалі розповідається про дослідників Перещепинського скарбу, про хана Кубрата, цікаві згадки за нього містяться у візантійських авторів. Із багатьох джерел відомо, що Велика Булгарія Кубрата в VII ст. н. е. була досить значним

багатоплемінним ранньофеодальним державно-політичним об'єднанням, до якого на васальних правах входили й сучасні українські землі.

Мокляк В. 241. Місце знаходження скарбу – поховання кочівника (VII ст. н. е.), пам'ятник хану Кубрату (арх., іст.) / В. Мокляк // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область, Новосанжарський район. – Полтава : Дивосвіт, 2007. – С. 96-98.

Про знайдений Малоперещепинський «скарб» – залишки поховання кочівника розповідається в статті, що вміщена у виданні, вона висвітлює цю подію під двома кутами: археологічним та історичним. У складі знахідки – вироби з дорогоцінних металів – срібла та золота, а також із бронзи, заліза. Найцікавіші з них – блюдо єпископа м. Томи Патерина, срібне сасанідське з позолотою блюдо із зображенням шаха Шапура II, великий гранчастий глек-рукомойник, дві гладкі вази, ваза східного зразка для фруктів, велика масивна ваза, меч у ножнах із золотою обкладкою, величезна позолочена амфора, кубки, візантійські монети та багато інших речей.

Комар О. Малоперещепинський скарб / О. В. Комар // Енциклопедія Сучасної України / [І. Дзюба, А. Жуковський, О. Романів та ін. ; НАН України, Наукове тов-во ім. Шевченка, Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України]. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень Національної академії наук України, 2018. – Т. 19 : Малиш – Медицина. – С. 34.

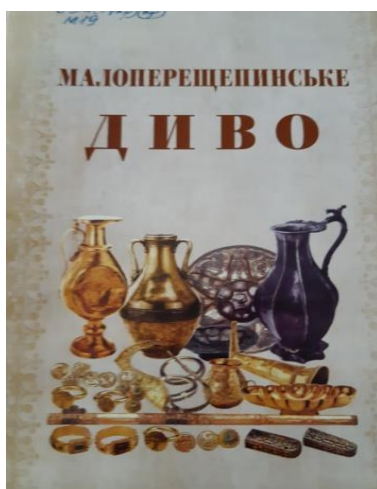
В науковій статті подається основна інформація про знахідку, датовану V – VII ст., опис основних предметів та їх походження, характеристика версій походження коштовних предметів.

Кошлатий О. Найбагатший скарб Європи : до 100-річчя унікальної знахідки під Малою Перещепиною / О. Кошлатий. – Полтава : АСМІ, 2012. – 28 с.

У виданні вміщений науково-популярний нарис про обставини відкриття, склад та версії щодо походження всесвітньовідомої археологічної знахідки 1912 р. на Полтавщині – Малоперещепинський «скарб» – залишки поховання представника найвищої кочівницької знаті VII ст. н.

е.

Малоперещепинське диво/ [упорядник О. Б. Супруненко]. – Полтава : АСМІ, [2013]. – 104 с.

До уваги читачів пропонується науково-популярний нарис про унікальну археологічну знахідку початку XX ст. – Малоперещепинський

«скарб», репринт першої наукової праці, присвяченої цьому комплексу, – статті І. А. Зарецького, опублікованої в «Трудах Полтавской Ученой Архивной Комиссии» 1912 р., та коротке дослідження про наукову діяльність полтавського археолога та музейника з коментарями до оригінального тексту.

Посухов В. Земля скарбів / В. Посухов // Земля скарбів./ В. Посухов. – Полтава, 2008. – С. 30-35.

В однойменному виданні Валентина Посухова «Земля скарбів» вміщена цікава оповідь про легендарний скарб, який випадково було знайдено в червні 1912 року пастушками із с. Мала Перещепина Федором Деркачем і Карпом Маджарою. Уже в середині 80-х років німецький та австрійський вчені Й. Вернер і В. Зайбут звернули увагу на візерунки на трьох персях зі скарбу і прочитали, що там написано грецькою мовою: «Кубрат», «Кубрат патрицій», «Орган». Це зразу ж наштовхнуло на припущення, що саме піщаний курган під Малою Перещепиною і став останнім притулком творця великої болгарської держави у першій половині VII ст. н. е. хана Кубрата.

Приймак В. Малоперещепинський "Скарб" / В. Приймак, О. Супруненко. – Полтава : АСМІ ; Київ : Археологія, 2005. – 24 с.

У виданні вміщений науково-популярний нарис про всесвітньовідому сенсаційну археологічну знахідку XX ст. на Полтавщині – Малоперещепинський «скарб» – залишки поховання найвищої кочівницької аристократії VII ст. н. е.

Приходнюк О. Малоперещепинський скарб / О. М. Приходнюк // Енциклопедія історії України: у 10 т. / [ред. В. Гєєць, Л. Губерський, І. Дзюба та ін. ; НАН України, Ін-т історії України ; гол. Ради В. М. Литвин]. – Київ : Наукова думка, 2009. – Т. 6 : Ла–Мі – С. 478.

В енциклопедії містяться основні відомості про

знайдений Малоперещепинський скарб. Вважається, що на території Малої Перещепини було поховано хана Великої Болгарії Кубрата. Підставою для цього є персні з монограмами, на яких І. Вернер прочитав його ім'я та сан патрікія, якого був удостоєний Кубрат.